

impossible

Het lerarentekort vraagt om inventieve oplossingen Een interview met Marc van der Meer

Marc van der Meer is hoogleraar onderwijsarbeidsmarkt, en houdt zich bezig met het vraagstuk van het lerarentekort en het onderwijs, dus de personeelsvoorziening. Dat is een heel omvangrijk vraagstuk met uiteenlopende aspecten over de vraag naar leerkrachten en het aanbod ervan. Hoewel er zijn al heel lang voorspellingen beschikbaar dat er een tekort zou aankomen, staat het nieuws vandaag de dag vol met berichten over scholen die niet aan voldoende personeel kunnen komen. KindVak Magazine bevroeg Marc van der Meer over het lerarentekort.

HET HUIDIGETEKORT AAN DOCENTEN IS ZEKER NIET EEN NIEUW ISSUE. MET WELKE MAATREGELEN IS HET KABINET GEKOMEN?

In de periode 2013-2014 werd een nieuwe lerarenagenda gelanceerd, maar toen ging het niet al te best met de staatskas. Het kabinet is toen vooral gaan investeren in de professionalisering van leerkrachten, dus leraren konden beurzen aanvragen en opleidingen volgen. Op zich een verstandige aanpak om de kwaliteit van het lesgeven een impuls te geven.

De vraag is daarbij wel of die investeringen goed zijn besteed. Stuur je een leerkracht

naar een masteropleiding of investeer je in de professionalisering van het hele team. Het eerste heeft pas zin als je het laatste ook doet.

EN DE SALARISSEN DAN?

Ja, daar was dus geen geld voor beschikbaar. De lonen van leerkrachten zijn door de nullijn in de openbare financiën zo vijf jaar op nul gehouden, daarmee maak je de arbeidsverhoudingen natuurlijk niet aantrekkelijker. Het spijt mij ontzettend dat we niet eerder in de kwaliteit van het onderwijs hebben geïnvesteerd. Waarom hebben wij in 2010 het onderwijs niet tot een topsector gemaakt, zo-

als we dat ook hebben gedaan met chemie of de landbouw of de watersector. Onderwijs is natuurlijk de belangrijkste topsector. Alleen het feit dat er zo'n omvangrijk lerarentekort is geeft al sterk te denken.

HOE TYPEERT U DE OPLOSSINGEN VANUIT DEN HAAG?

In zijn brief van januari 2019 somt het kabinet zes maatregelen op. De regering probeert de instroom te bevorderen en ook zij-instromers aan te moedigen in het onderwijs te gaan werken. En natuurlijk gaat het om het idee dat het onderwijs een aantrekkelijke plaats moet zijn om te werken. Dan gaat het om de besteding van de middelen om de werkdruk terug te dringen. De oplossingen die vanuit Den Haag worden gevonden zijn relatief beleidsarm en moeten lokaal worden uitgewerkt. Je ziet dat grote gemeenten nu hun eigen lerarenagenda maken.

“Je zou ook kunnen zeggen dat er wel voldoende leerkrachten zijn, maar die staan niet (meer) voor de klas. Zij zijn op een of andere manier inactief”

Je zou ook kunnen zeggen dat er wel voldoende leerkrachten zijn, maar die staan niet (meer) voor de klas. Zij zijn op een of andere manier inactief. Dan heet het dat de stille reserve moet worden aangesproken. Dat gebeurt natuurlijk alom. Dan vraag je de leraar die met pensioen gaat nog een jaar langer door te werken, of die vader of moeder met een geschikt brevet weer voor de klas te komen staan.

IS DAT VOLDOENDE?

Dan kom je meteen bij een veel ingewikkelder punt. Kun je van het huidige bestand aan leerkrachten meer of beter gebruik maken? We weten bijvoorbeeld dat er veel in deeltijd wordt gewerkt, wat zijn dan de prikkels om een extra dag te werken, dus drie in plaats

van twee, vier in plaats van drie of vijf in plaats van vier? Op dat laatste punt kun je zeggen: wat motiveert mensen om meer te werken? En wat scheelt dat in hun portemonnee? Als je door een hoger inkomen ook meer kosten kwijt bent aan de kinderopvang of parkeer- en reiskosten dan helpt het niet.

JE ZOU DUS KUNNEN ZEGGEN DAT ER MEER NODIG IS

Er is zonder twijfel sprake van een ernstige crisissituatie. Gelukkig heeft onderwijs de inventiviteit om zelf oplossingen te vinden. We moeten wel! Misschien zorgen we voor een 80-20 model, met 4 dagen school en een dag andersoortige, creatieve activiteiten. Of we moeten gaan denken aan oplossingen in combinatie met de bibliotheek, de voor- en naschool of met sociaal-culturele instellingen in de wijk.

“Er is zonder twijfel sprake van een ernstige crisissituatie”

Ik verwacht zelf dat de beslissende vernieuwingen uiteindelijk uit de school zelf zullen komen. Zo kan de school op een hele interessante manier gebruik maken van alumni in hun netwerk die niet direct de lerarenopleiding hebben gedaan maar wel bijvoorbeeld in de pedagogische wetenschappen of in de onderwijskunde geleerd hebben om te gaan met Special Educational Needs. Die mensen kunnen zich doorontwikkelen tot leerkrachten. Als de politiek niet meer gaat investeren -wat ik maatschappelijk gezien onverantwoord vind- is er geen andere keus dan hele slimme innovatieve oplossingen te vinden voor het lerarenvraagstuk. We zullen wel moeten. Dat veronderstelt sociale investeringen.

Er is goede begeleiding nodig van nieuwkomers en ook vernieuwing van het personeelsbeleid.

Als de politiek niet meer gaat investeren -wat ik maatschappelijk gezien onverantwoord vind- is er geen andere keus dan hele slimme innovatieve oplossingen te vinden voor het lerarenvraagstuk”

ZITTE ER OOK POSITIEVE KANTEN AAN HET LERARENTEKORT?

Never waste a good crisis, wordt wel gezegd. Als er krapte is, zoals nu met de schaarste alom, dan komen oplossingen op die je van tevoren misschien niet bedacht zou hebben. Interessante voorbeelden liggen voor het oprapen, denk aan het anders organiseren van het onderwijs in school. Dat is een. Waarom maken wij niet meer gebruik van min of meer gespecialiseerde, maar misschien op minder hoog niveau opgeleide onderwijsassistenten. Rondom natuur en milieuvraagstukken of techniek op school. Zo hebben we dus politiek niet gedacht. In 2014 heeft de Vereniging van Hogescholen gezegd: zulke onderwijsassistenten willen we niet op de pabo hebben. Dat vind ik een treurige beslissing.

“Als er krapte is, zoals nu met de schaarste alom, dan komen oplossingen op die je van tevoren misschien niet bedacht zou hebben”

Vraag je liever af: kunnen we het onderwijs anders organiseren buiten de klas om? Welke combinaties van meer generieke instructie en soms wat zelfstandiger werken zijn haalbaar? Overal ontstaan nieuwe doorlopende leerlijnen, bijvoorbeeld in de Voorschool of bijvoor-

beeld het 10-14 onderwijs. Wat je ziet is dat scholen daarmee nu gaan experimenteren en dat geeft een impuls aan verandering.

Je ziet ook dat er gebruik wordt gemaakt van hybride docenten en van zij-instromers. Dat roept de vraag op of deze mensen de noodzakelijke pedagogische, didactische vaardigheden hebben. En de vraag of je ze snel genoeg kunt inwerken in de cultuur van het leerproces in een klas. Dat moet je goed begeleiden, als mensen meteen weer afhaken span je het paard achter de wagen.

IS ER NOG EEN ROL WEGGELEGD VOOR OUDERS?

Ouders hebben soms meer en soms minder tijd, maar het zijn natuurlijk wel hun kinderen. En daarbij wat mij betreft geen misverstand dat onderwijs echt hooggeschoold werk is. Toch hebben ouders hun contacten, hun werk, hun netwerken. Er is eenvoudig veel meer te doen dan alleen pauzewacht of voorleesmoeder te zijn. Daar gaan misschien toch onbedachte oplossingen schuil voor het verbeteren van het schoolklimaat. Denk aan interessante gastlessen of het organiseren van buitenschoolse activiteiten, zodat niet alles op de schouders van dezelfde leerkrachten terecht komt.

De kunst is voor het onderwijskundig leiderschap op school en ook voor de directie, om zo'n vernieuwend en lerend klimaat te faciliteren. Dus de docenten daarbij te helpen dat de ouders ook gedisciplineerd worden en dus niet continu op het schoolplein voor hun eigen kind pleiten als die docent bezig is met andere leerlingen. Of begrip hebben voor het feit dat je een e-mailtje niet direct kunt beantwoorden omdat je ook je lessen nog moet geven. Dus de schoolleider zal ook het verhaal over de school, de doelstelling van de klas

en het leerproces moeten toelichten aan de ouders en de ouders daarbij moeten winnen en betrekken.

(advertentie)

52
STEMMEN voor
VAN HET KIND

SYMPOSIUM
DI 19 NOV 2019

DAGVOORZITTERSCHAP VERZORGD DOOR AUGEO JONGERENTASKFORCE

Gastprekers
Anton Horeweg Trauma sensitief onderwijs.
Marike van Gemert Praten met kinderen over kindermishandeling.

Workshops
Schildjes Missie: Handelingsverlegenheid, bewustwording en bespreekbaar maken.
Meldcode 'Gewoon DOEN!': Van signaleren tot actie.
Driehoek 'Samen voor het kind': Gespreksvoering over samenwerking met ouders.

Geef het kind een stem bij kindermishandeling
WEES DEGENE DIE ER WÉL NAAR VRAAGT!

LOCATIE: KAdECafé | Eemplein 75 | Amersfoort
TIJD: Inloop: 15:30 u | Programma: 16:00 u - 20:30 u
INVESTERING: € 89,- incl. BTW, hapje en drankje
AANMELDEN: www.ticketkantoor.nl/shop/52stemmen
of mail info@schildjes.nl / fabriek69@gmail.com

Meer informatie:
www.fabriek69.nl

Schildjes
FABRIEK69